LIBRIS | We know books

Raffaello Giovagnoli

SPARTACUS

I

Traducere
de
Ioan COMȘA și Magda ROȘU

PRINT INTERNATIONAL

LIBRIS | We know books

CUPRINS

Cuvânt înainte de Vladimir Beşleagă 5

CAPITOLUL I. Mărinimia lui Sylla 11
CAPITOLUL II. Spartacus în arenă 27
CAPITOLUL III. Taverna Venerei Libitine 47
CAPITOLUL IV. Cum îşi folosea Spartacus libertatea 65
CAPITOLUL V. Triclinium-ul lui Catilina şi conclavul Valeriei 85
CAPITOLUL VI. Ameninţări, intrigi şi primejdii 107
CAPITOLUL VII. Cum moartea a luat-o înaintea lui Demofil şi a lui Metrobius 137
CAPITOLUL VIII. Urmările morţii lui Sylla 157
CAPITOLUL IX. Cum un beţiv şi-a închipuit că e salvatorul republicii 185
CAPITOLUL X. Răscoala 211
CAPITOLUL XI. De la Capua la Vezuviu 241
CAPITOLUL XII. Spartacus îşi măreşte numărul ostaşilor de la şase sute la zece mii 261

LIBRIS | We know books

Mărinimia lui Sylla

Încă nu se luminase bine de ziuă şi străzile Romei începuseră să forfotească de lume în acea zi de noiembrie, ziua a patra dinaintea idelor lui noiembrie[1] ale anului 675 de la întemeierea Romei[2], în timpul consulatului lui Publius Servilius Vatia Isauricus şi Appius Claudius Pulcher. Din toate colţurile cetăţii, lumea se îndrepta spre Circul Mare.

O mulţime din ce în ce mai compactă cobora pe străzile înguste, întortocheate şi suprapopulate, mai ales de sărăcime, ale Esquilinului şi Suburrei[3] şi o apuca pe arterele principale – Via Tabernaria, Via Argiletum şi Via Nova – către circ. Treceau fără contenire, valuri-valuri, cetăţeni de vază, meşteşugari, liberţi, gladiatori bătrâni – schilozi sau brăzdaţi de cicatrice – , veterani care aparţinuseră cândva falnicelor legiuni, dar care acum ajunseseră infirmi şi cerşetori, oameni de rând, măscărici, histrioni, dansatoare şi cete de ştrengari. Se vedea după veselia întipărită pe feţele tuturor, după scânteierea privirilor, după seninătatea vorbei, după verva şi glumele care nu

[1] *Ide* – a cincisprezecea zi a lunilor martie, mai, iulie şi octombrie şi a treisprezecea zi a celorlalte luni, în calendarul vechilor romani, în cazul de faţă, 10 noiembrie. (N.r.).

[2] Întemeierea Romei este socotită a se fi înfăptuit în anul 754 î.Hr., de către Romulus, care a fost şi primul rege roman. Acţiunea cărţii începe deci în anul 79 î.Hr. (N.r.).

[3] Esquilinul şi Suburra – numele a două din cele şapte coline pe care se înalţă Roma; în vechime, aici erau cartierele locuite de populaţia săracă. (N.r.).

LIBRIS | We know books

mai conteneau, că jocurile la care se duceau să asiste erau spectacolul lor favorit.

Circul Mare, care fusese clădit în anul 138 de la întemeierea Romei[1] de către regele Tarquiniu cel Bătrân, era cunoscut sub acest nume numai din anul 533[2], de când Quintus Flaminius, cenzorul, clădise un alt circ, denumit Circul Flaminius.

În vremea întâmplărilor povestite în această carte, Circul Mare, care se afla aşezat în valea Murcia, între Colina Palatină şi Dealul Aventinului, deşi nu atinsese încă proporţiile uriaşe, nici strălucirea ce i-au dat-o mai târziu Iulius Cezar şi Octavian August, era totuşi o construcţie mare şi impunătoare. Avea două mii o sută optzeci de paşi lungime, nouă sute nouăzeci şi opt de paşi lăţime şi o sută douăzeci de mii de locuri.

Circul era construit aproximativ oval, cu o latură dreaptă spre apus şi cu marginea dinspre răsărit de formă semicirculară. Pe latura dinspre apus se găsea clădirea oppidum-ului, alcătuită din treisprezece arcade. Sub arcada centrală erau aşa-numitele Porţi Mari – una dintre cele două intrări principale ale arenei. Pe Porţile Mari îşi făcea intrarea cortegiul tradiţional, care simboliza divinităţile cetăţii, a cărui apariţie în arenă era semnalul pentru începerea jocurilor. Sub celelalte douăsprezece arcade erau amenajate grajdurile sau „carcerele", cum li se mai spunea. Aici se adăposteau carele de curse şi caii, când arena servea pentru alergări, iar când aveau loc lupte – gladiatorii şi fiarele sălbatice.

De la oppidum porneau în cercuri aproape complete nenumărate rânduri de trepte, care serveau de bănci pentru spectatori. Rândurile de bănci se terminau printr-un portic cu arcade. Aici erau locurile rezervate pentru femeile nobile.

De cealaltă parte a arenei, faţă în faţă cu Porţile Mari, erau Porţile Triumfale. Pe aici îşi făceau intrarea învingătorii. La dreapta oppidum-ului se afla Poarta Morţii. Pe sub bolţile ei lugubre, slujitori anume desemnaţi târau afară din arenă, cu ajutorul unor cângi lungi, trupurile sfârtecate ale gladiatorilor ucişi sau muribunzi.

[1] 616 î.Hr. (N.r.)
[2] 221 î.Hr. (N.r.)

Un zid nu prea înalt, lung de cinci sute de paşi, numit „spina", tăia arena de-a curmezişul, între oppidum şi Porţile Triumfale. Când aveau loc alergări, acest zid servea la măsurarea distanţelor, în centrul „spinei" se ridica un obelisc închinat soarelui, iar la dreapta şi la stânga obeliscului se înşirau turnuleţe, coloane, altare şi statui.

Arena propriu-zisă era încinsă de jur împrejur cu un parapet. După parapet urma un şanţ cu apă, iar dincolo de şanţ, un grilaj de fier. Scopul acestor trei îngrădituri succesive era să-i apere pe spectatori de eventualele atacuri ale fiarelor sălbatice dezlănţuite în arenă.

Aşa arăta măreaţa construcţie destinată jocurilor în aer liber spre care se îmbulzea mulţimea nesfârşită a locuitorilor Romei.

Dar ce era în ziua aceea? Ce sărbătoare? Ce spectacol extraordinar atrăgea la circ atâta omenire?

Cu câteva săptămâni înainte, dictatorul Italiei şi spaima Romei, Lucius Cornelius Sylla Felix, poruncise să se facă cunoscut locuitorilor Romei că trei zile în şir îi va ospăta şi-i va desfăta cu lupte, pe cheltuiala sa.

În ajunul zilei hotărâte pentru începerea luptelor, întreaga populaţie a Romei s-a adunat pe Câmpul lui Marte, pe malul Tibrului, în jurul meselor aşternute din ordinul temutului dictator. Mulţimea a mâncat şi a băut până la căderea nopţii, petrecerea transformându-se în cele din urmă într-o adevărată orgie. Luxul împărătesc, bogăţia şi belşugul mâncărurilor şi băuturilor servite la acest ospăţ oferit de neîmpăcatul duşman al lui Caius Marius au fost de neînchipuit. Dărnicia de care a dat dovadă cu prilejul acestor ospeţe şi jocuri închinate lui Hercule l-a costat pe Sylla Felix o zecime din averea sa.

De fapt, Sylla nu făcea decât să dăruiască cu stânga o parte din bogăţiile pe care le prădase cu dreapta, iar cetăţenii Romei, care în adâncul sufletului îl urau de moarte pe Lucius Cornelius Sylla, se prefăceau doar că primesc cu plăcere ospeţele şi jocurile pe care le oferea el.

LIBRIS We know books

Se făcuse ziuă de-a binelea. Străpungând norii, razele strălucitoare ale soarelui poleiau cu aur culmile celor şapte coline şi făceau să sclipească marmurile albe şi scumpe ale templelor, bazilicilor şi ale palatelor patricienilor. Cu căldura lui înviorătoare, soarele încălzea oamenii aşezaţi pe treptele Circului Mare.

Mai bine de o sută de mii de oameni aşteptau începerea luptelor de gladiatori, spectacolul preferat al poporului roman.

Măreţia priveliştii oferite de imensul circ ocupat de peste o sută de mii de spectatori, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrâni, aparţinând tuturor claselor sociale, e greu de închipuit. Larma mulţimii, asemănătoare vuietului unui vulcan, şi agitaţia neîntreruptă a capetelor şi braţelor, care amintea frământarea furioasă şi ameninţătoare a talazurilor mării pe vreme de furtună, nu erau decât detalii neînsemnate ale tabloului viu, de neasemuit în măreţia lui, pe care-l oferea în acea clipă Circul Mare.

Oamenii de rând din amfiteatru mâncau gustările aduse de acasă, înfulecau cu poftă şuncă, carne rece, cârnaţii lor preferaţi – un fel de caltaboşi umpluţi cu tocătură şi sânge – , plăcinte cu brânză sau cu miere şi pesmeţi. Gustarea se împletea cu vorbe de duh, cu glume piperate şi era însoţită de o trăncăneală fără sfârşit, de hohote de râs şi udată cu băuturică nu tocmai puţină.

Vânzătorii ambulanţi de bob prăjit şi plăcinte găseau mulţi muşterii printre plebeii care îşi răsfăţau bucuroşi soţiile şi copiii, cumpărând aceste bunătăţi.

Simandicoase şi protocolare, familiile bogătaşilor, cavalerilor şi patricienilor stăteau deoparte, formând grupuri însufleţite. Pe băncile de piatră, tineri eleganţi aşterneau rogojini şi covoare pentru frumoasele matroane şi pentru fecioarele fermecătoare şi deschideau apărătoare din pânză, pentru a le feri de razele arzătoare ale soarelui mediteranean.

Undeva, pe al treilea rând de trepte, în faţa Porţilor Triumfale, aşezată între doi cavaleri, putea fi văzută o matroană de o frumuseţe neobişnuită. După silueta ei zveltă şi mlădioasă, după umerii ei superbi, recunoşteai dintr-o singură privire că era o adevărată fiică a

Romei. Trăsăturile armonioase, fruntea înaltă, nasul frumos, gura mică, ochii negri, mari şi expresivi îi dădeau un farmec irezistibil. Avea părul negru ca pana corbului, bogat, mătăsos şi lins. Părul lung îi flutura în voie pe umeri, dar pe frunte era strâns cu o diademă bătută cu nestemate. Tunica, ţesută dintr-o lână albă, foarte fină, şi împodobită pe poale cu un chenar subţire de aur, lăsa să se întrevadă toată graţia trupului ei. Peste tunică purta o palla cu dungi purpurii, ce cădea în falduri moi.

Această femeie atât de elegantă şi frumoasă, care nu părea să aibă nici treizeci de ani, era Valeria, fiica lui Lutius Valerius Mesala şi soră bună cu Quintus Hortensius, vestitul orator, rival al lui Cicero.

Cu câteva luni în urmă, Valeria fusese repudiată de bărbatul ei, sub cuvânt că ar fi sterilă. În realitate, adevăratul motiv al divorţului nu fusese acesta, ci moravurile ei, despre care se vorbea de mult pe faţă la Roma. Gura lumii spunea că Valeria ar fi o femeie desfrânată. Oricum însă, datorită împrejurărilor în care se despărţise de bărbatul ei, formal, onoarea Valeriei era pusă la adăpost de bârfeli.

În ziua aceea, Valeria avea lângă ea, într-o parte, pe Helvinius Medullius, un bărbat înalt, palid, slab, pomădat şi parfumat. Faţa lui nemişcată, fără nici o expresie, purta pecetea plictiselii şi apatiei. La treizeci şi cinci de ani, viaţa îi părea lipsită de interes. Helvinius Medullius era unul din acei patricieni romani răsfăţaţi care lăsau plebeilor dreptul de a se jertfi pentru patrie şi pentru glorie, ei preferând să-şi irosească averile şi pământurile strămoşeşti trăind în lux şi trândăvie.

De partea cealaltă, Valeria Mesalina îl avea pe Marcus Decius Cedicius, un patrician de vreo cincizeci de ani, de statură mijlocie, frumos, dar cam grăsun, cu obrazul rotund şi deschis, vesel din fire. Pentru el, cea mai mare fericire era să petreacă cât mai mult timp la masă, în triclinium. Irosea jumătate din zi savurând diferitele mâncăruri alese pe care i le prepara bucătarul său, unul din cei mai renumiţi bucătari din Roma. Restul zilei era cu gândul la masa de seară, într-un cuvânt, digerând prânzul, Marcus Decius Cedicius visa la cină.

Ceva mai târziu veni să se aşeze lângă Valeria şi Quintus Hortensius, care, deşi nici nu împlinise treizeci şi şase de ani, îşi câşti-

LIBRIS We know books

gase mare renume pentru măiestria sa oratorică. Studiase îndelung şi amănunţit feluritele moduri de vorbire şi mişcare şi se pricepea să-şi armonizeze de minune fiecare gest cu fiecare cuvânt. La Senat, în triclinium şi în orice loc, mişcările lui arătau o noblețe şi o măreție izbitoare, parcă înnăscute. Hortensius era un actor iscusit; succesele sale se datorau, cel puțin pe jumătate, glasului său melodios şi artei declamației, ale cărei procedee le stăpânea atât de desăvârşit, încât, ori de câte ori rostea o cuvântare, chiar cunoscutul actor de tragedie Esop şi celebrul Roscius luau drumul Forum-ului, pentru a învăța declamația de la el.

Nu departe de locul unde se afla Valeria şedeau, sub supravegherea unui educator, doi băieţandri, unul numai de vreo doisprezece ani şi altul de vreo paisprezece. Băieţandrii, din care unul se numea Scipio, iar celălalt Cato, erau fraţi. Ei aparţineau clasei patricienilor, fiind membri ai familiei Porcia şi nepoţi ai faimosului Cato Cenzorul, care, pe vremea celui de-al doilea război punic, ceruse stăruitor dărâmarea Cartaginei.

Fratele mai mic, Scipio, părea mai vorbăreț şi mai prietenos şi se adresa mereu educatorului lor, Sarpedon. Celălalt frate, Marcus Porcius Cato, tăcea însă îmbufnat. Pe fața lui se putea citi o expresie de îndârjire surprinzătoare pentru vârsta lui. De pe acum se simțeau tăria şi fermitatea caracterului şi dârzenia şi inflexibilitatea convingerilor sale. Prin agerimea înnăscută a minții sale, prin cunoştințele de filozofie greacă şi îndeosebi de filozofie stoică şi, în sfârşit, prin păstrarea dârză a tradiției legate de numele neînduplecatului său bunic, acest băiat de paisprezece ani putea fi socotit de pe acum un adevărat cetățean. Mai târziu, Marcus Porcius Cato avea să-şi curme viața la Utica, luând cu el în mormânt stindardul libertății latine, în care s-a înfăşurat ca într-un giulgiu.

Ceva mai încolo, deasupra Porților Triumfale, pe o treaptă aproape de ieşire, şedea, alături de educatorul său, alt copil de neam patrician. Copilul era adâncit într-o discuție înflăcărată cu un adolescent care părea să aibă vreo şaptesprezece ani. Adolescentul, cu ochi negri, mari, scânteietori de inteligență, fața palidă şi părul negru şi

lucios, nu era altcineva decât Titus Lucretius Carus, care, mai târziu, avea să-şi câştige o faimă nepieritoare prin opera sa *De rerum natura*[1]. Copilul care vorbea cu Carus era un băiat de doisprezece ani, voinic şi îndrăzneț – Caius Cassius Longinus, fiul fastului consul Cassius. El avea să joace un rol de frunte în lanțul evenimentelor istorice care au premers şi au însoțit prăbuşirea republicii romane.

Lucretius şi Cassius discutau aprins.

Ceva mai departe şedea odrasla lui Sylla, Faustus, un copil viclean şi fudul. Pe fața lui gălbejită se vedeau vânătăi şi alte urme de lovituri primite nu demult. Din întreaga atitudine a acestui copil sfrijit, roşcat şi cu ochii albaştri spălăciți se degaja parcă o nespusă mulțumire că soarta îi hărăzise fericirea de a fi odrasla norocosului dictator.

Spectatorii aşteptau sosirea consulilor şi a lui Sylla, care organizase pe cheltuiala lui luptele ce urmau să aibă loc în acea zi pentru desfătarea cetățenilor Romei. Între timp, elevii şcolilor de gladiatori, tironii, îşi făcuseră intrarea în arenă şi se luptau cu avânt remarcabil, lovindu-se fără a se putea răni, cu ghioage uşurele şi săbii de lemn. Acest joc inofensiv nu interesa pe spectatori, cu excepția bătrânilor legionari, a gladiatorilor şi retiarilor care îşi riscaseră de sute de ori viața în lupte.

Deodată, un ropot de aplauze puternice, aproape unanim, făcu să răsune amfiteatrul. Mii de voci strigau:

– Trăiască Pompeius!... Trăiască Cneus Pompeius!... Trăiască Pompeius Magnus!

Pompeius tocmai intrase în amfiteatru şi se îndrepta spre locul său de pe platforma oppidum-ului. Salutului mulțimii el îi răspunse cu o elegantă înclinare a capului şi apoi, cu vârful degetelor la gură, trimise, în semn de mulțumire, sărutări în toate direcțiile.

Cneus Pompeius avea aproape douăzeci şi opt de ani. Era înalt şi avea o constituție herculeană. Părul, extraordinar de des, îi cădea până pe sprâncenele de sub care te priveau ochii lui mari, negri, în

[1] *De rerum natura* – Despre natura lucrurilor. (N.r.).

LIBRIS We know

formă de migdală, dar ficşi şi lipsiţi de expresie. Duritatea, adâncimea şi imobilitatea trăsăturilor feţei, statura impunătoare şi vigoarea lui trupească îl făceau să fie un tip remarcabil prin frumuseţea sa virilă şi marţială. La vârsta de numai douăzeci şi cinci de ani, Pompeius gustase gloria unei primiri triumfale la Roma, după campania din Africa. Tot atunci, însuşi Sylla, probabil într-un acces de neobişnuită bunăvoinţă, îi conferise titlul de „Magnus". Iar legiunile de veterani, cărora ştiuse să le câştige dragostea şi pe care le condusese prin primejdiile şi greutăţile a treizeci de campanii, îl proclamaseră „imperator".

Puternica aclamaţie cu care cetăţenii Romei, adunaţi în Circul Mare, îl întâmpinau acum pe Pompeius se datora în parte şi urii ce i-o purtau lui Sylla. Prin aplauzele şi aclamaţiile adresate lui Pompeius, capabil să repurteze victorii egale victoriilor lui Sylla, cetăţenii Romei îşi exprimau în mod implicit şi ura pe care nu cutezau s-o manifeste deschis.

Câteva clipe după sosirea lui Pompeius îşi făcură intrarea solemnă cei doi consuli în funcţiune, Publius Servilius Vatia Isauricus şi Appius Claudius Pulcher, a căror magistratură avea să expire la 1 ianuarie următor. Servilius, căruia îi aparţineau prerogativele pe luna în curs, intră cel dintâi, precedat de un grup de lictori. Apoi intră Claudius, care exercitase prerogativele luna trecută, urmat de alt grup de lictori, purtând fasciile.

În momentul apariţiei consulilor pe platforma oppidum-ului, spectatorii se ridicară în picioare cu toţii ca un singur om, în semn de respect faţă de organele puterii supreme ale republicii.

Imediat după aceea, divertismentul oferit de elevii şcolilor de gladiatori se încheie şi gladiatorii care urmau să se înfrunte în lupte nu mai aşteptau decât un semnal pentru a defila prin faţa conducătorilor republicii, conform tradiţiei. Privirile erau aţintite toate spre oppidum, asupra consulilor, care aveau să dea semnalul pentru începerea luptelor. Consulii, la rândul lor, căutau din ochi pe cineva de la care parcă aşteptau şi ei să primească încuviinţarea de a da semnalul. Într-adevăr, ei aşteptau sosirea lui Lucius Cornelius Sylla,

care, deşi renunţase la titlul de dictator, continua totuşi să fie deţinătorul puterii supreme la Roma.

Deodată se auziră din nou aplauze, la început slabe şi răzleţe, apoi din ce în ce mai puternice şi mai însufleţite. Toate privirile se întoarseră spre Porţile Triumfale, prin care, în acea clipă, îşi făcea intrarea, însoţit de numeroşi senatori, prieteni şi clienţi, Lucius Cornelius Sylla.

Acest ilustru personaj era acum în vârstă de cincizeci şi nouă de ani. Deşi destul de înalt, bine făcut şi robust, păşea încet şi fără vlagă, ca un om sleit de puteri. Slăbiciunea lui era consecinţa vieţii de desfrâu şi de orgii pe care o dusese totdeauna şi pe care o ducea şi acum mai mult decât oricând. Însă cauza principală care îi sleia puterile era o boală cumplită, fără leac, care pusese stăpânire pe întreaga-i fiinţă, săpând pe chipul lui semnele unei bătrâneţi timpurii şi chinuite.

Faţa lui Sylla era respingătoare, dar nu pentru că trăsăturile ei ar fi fost urâte. Dimpotrivă, avea trăsături plăcute şi proporţionale; luate împreună, fruntea înaltă, nasul proeminent, gura mare, ca de leu, şi buzele energice îl făceau aproape frumos. Părul roşcat şi des îi încadra faţa luminată de doi ochi albaştri-cenuşii, adânci, pătrunzători şi vii, care aveau când scânteieri de vultur, când uitătura piezişă şi falsă a hienei. Obişnuinţa de a comanda şi setea de sânge se puteau citi în fiecare clipire a ochilor săi cruzi şi autoritari.

Portretul lui Sylla, aşa cum e schiţat mai sus, desigur că nu merita calificativul de respingător. Totuşi, datorită unei spuzeli greţoase de culoare roşie-pământie, punctată ici-colo cu pete albe, chipul lui era cu adevărat respingător. Cum spusese cândva în batjocură un atenian glumeţ, faţa lui Sylla arăta ca obrazul stropit cu făină al unui locuitor de prin Mauritania.

Cu aerul unui om sătul de viaţă, Sylla coborî încet treptele amfiteatrului. Peste albul ca de nea al tunicii de lână, împodobită în partea de jos cu desene brodate cu fir, Sylla nu purta palla sau tradiţionala togă albă. Purta purpura roşie-aprinsă a unei hlamide elegante, cu marginile cusute cu fir de aur, prinsă de umărul drept într-o pafta de aur bătută cu pietre preţioase. Ca unul care nu se ferea să-şi arate

LIBRIS | We know books

Raffaello Giovagnoli

SPARTACUS

II

Traducere
de
Ioan COMȘA și Magda ROȘU

PRINT INTERNATIONAL

LIBRIS | We know books

Umbra oaspetelui – la romani, în Antichitate, fiecare oaspete avea dreptul să aducă cu sine la ospăț un prieten, iar prietenului astfel adus i se zicea „umbra oaspetelui".

Utica – vechi oraș situat pe țărmul de nord al Africii, lângă Cartagina. La Utica s-a sinucis republicanul Cato cel Tânăr, care din această pricină a rămas cunoscut în istorie sub numele de Cato din Utica (Uticensis).

Vampir – potrivit superstițiilor populare, un mort ce iese din mormânt și suge sângele oamenilor adormiți.

Veliți *(velites)* – pedestrimea ușoară a armatei romane. Veliții erau înarmați cu arcuri, săgeți și sulițe scurte.

Venus – zeița dragostei și frumuseții, la romani; la greci, Afrodita.

Vestale – preotese care îngrijeau de întreținerea focului sacru în templul Vestei. În templul acestei zeițe, care se găsea în Forum, principala piață publică a Romei, ardea un foc nestins, iar vestalele, șase la număr, erau obligate să vegheze ca focul să nu se stingă niciodată. Vestalele erau recrutate încă din fragedă copilărie din rândul celor mai ilustre familii. Atât cât slujeau zeiței Vesta, adică treizeci de ani, erau oprite a se căsători. Pe vestalele care călcau această rânduială sacră le aștepta o moarte cumplită, fiind condamnate a fi îngropate de vii.

Via Appia – vestită șosea militară de la Roma la Capua (prelungită până la Brundisium), construită în anul 312 î. Hr. de cenzorul roman Appius Claudius. Această șosea a fost atât de trainic construită și de bine pietruită, încât, pe alocuri, ea s-a păstrat până în zilele noastre.

Veteran – soldat care și-a împlinit anii de serviciu militar.

Vulcan – zeul focului și al metalurgiei, la romani. Vulcan era totdeauna reprezentat cu un ciocan și un clește.

Walkirii – fecioare războinice, minunat de frumoase, din mitologia germană. Erau fiicele lui Wotan (Odin) și hotărau soarta bătăliilor, cauzând moartea unora sau altora dintre combatanți, potrivit voinței zeilor.

Wotan sau Odin – zeul suprem al vechilor germani. Corespunde zeului Iupiter al romanilor.

CUPRINS

CAPITOLUL XIII. De la bătălia de la Casilinum până la cea de la Aquinum 7

CAPITOLUL XIV. Spartacus își trece în revistă legiunile 33

CAPITOLUL XV. Spartacus obține o victorie asupra unui pretor și biruie grele ispite 67

CAPITOLUL XVI. Leul la picioarele fetei. Ucigașul pedepsit 91

CAPITOLUL XVII. Artorix – saltimbanc 111

CAPITOLUL XVIII. Consulii în război. Bătălia de la Camerinum. Moartea lui Oinomaus 137

CAPITOLUL XIX. Bătălia de la Mutina. Răzmerițe. Marcus Crassus intră în acțiune 163

CAPITOLUL XX. De la bătălia de pe muntele Garganus până la funeraliile lui Crixus 189

CAPITOLUL XXI. Spartacus în Lucania. Păsărarul nimerește în laț 213

CAPITOLUL XXII. Ultima bătălie. Înfrângerea de lângă Bradanus. Moartea 237

ÎNCHEIERE 264

Glosar-indice 268